

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
д.е.н., доцент Жердецька Л.В.

“ _____ ” _____ 2020р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, та страхування
за магістерською програмою професійного спрямування
Управління діяльністю банків на фінансовому ринку

на тему: «Конкурентоспроможність банків в умовах цифрової економіки»

Виконано:

студент 6 курсу, групи 62-к факультету
фінансів і банківської справи
Марущак Ірина Анатоліївна

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор
Коваленко Вікторія Володимирівна

/підпис/

АНОТАЦІЯ

Марущак І. А., «Конкурентоспроможність банків в умовах цифрової економіки»,
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
«072 Фінанси, банківська справа, та страхування» за магістерською програмою
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2020 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес управління конкурентоспроможністю банків в сучасних умовах фінансового ринку.

У роботі розглядаються теоретичні підходи до визначення сутності конкурентоспроможності банку та цифрової економіки; визначено чинники, що впливають на конкурентоспроможність банків; обгрутовано науково-методичні підходи до визначення рівня конкурентоспроможності банків України; проаналізовано сучасний стан розвитку банківського бізнесу; проведено оцінку показників конкурентоспроможності банків; визначено рівень конкурентоспроможності банків за рівнем їх фінансової стійкості; удосконалено методичний підхід до визначення рівня інноваційної конкурентоспроможності банків; проведено кластерний аналіз поведінки банків на ринку банківських послуг щодо завоювання конкурентної позиції; розроблено методичний підхід до комплексної оцінки конкурентної позиції банку на ринку банківських послуг.

Ключові слова: конкурентоспроможність, управління конкурентоспроможністю, банк, конкурентна перевага, конкурентна позиція, кластерний аналіз.

ANNOTATION

Marushchak I., «Competitiveness of banks in the digital economy»,
thesis for Master degree in specialty «072 Finance, Banking, and Insurance» under the
program «Managing the activities of banks in the financial market»,
Odessa National Economic University
Odessa, 2020

Thesis consists of three chapters. Object of study is the process of managing the competitiveness of banks in today's financial market.

Thesis deals with theoretical aspects of determining the essence of the competitiveness of the bank and the digital economy; the factors influencing the competitiveness of banks are identified; scientific and methodological approaches to determining the level of competitiveness of Ukrainian banks are substantiated; the current state of development of the banking business is analyzed; an assessment of banks' competitiveness indicators was conducted; the level of competitiveness of banks according to the level of their financial stability is determined; the methodological approach to determining the level of innovative competitiveness of banks has been improved; cluster analysis of banks' behavior in the banking services market to gain a competitive position; a methodical approach to a comprehensive assessment of the bank's competitive position in the banking services market has been developed.

Keywords: competitiveness, competitiveness management, bank, competitive advantage, competitive position, cluster analysis.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО – МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ КОНКУРЕНТНО-СПРОМОЖНОСТІ БАНКІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	7
1.1. Економічний зміст конкурентоспроможності банків та цифрової економіки.....	7
1.2. Характеристика чинників, які впливають на конкурентоспроможність банків	18
1.3. Науково-методичні підходи до визначення рівня конкурентоспроможності банків України	22
Висновки до першого розділу.....	27
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ	0
2.1. Аналіз узагальнюючих показників конкурентоспроможності банківського сектору України	30
2.2. Визначення рівня конкурентоспроможності банків за рівнем їх фінансової стійкості.....	37
2.3. Аналіз рівня інноваційної конкурентоспроможності банків	42
Висновки до другого розділу	52
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНІСТЮ БАНКІВ	3
3.1. Обґрунтування методичного підходу до визначення рівня конкурентної позиції банку.....	53
3.2. Кластерний аналіз поведінки банків на ринку банківських послуг щодо завоювання конкурентної позиції.....	59
Висновки до третього розділу	67
ВИСНОВКИ	0
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	6
ДОДАТКИ	5

ВСТУП

Актуальність теми. В країнах із ринковою економікою конкуренція є важливим та незамінним атрибутом. Процеси ринкової розбудови в національній економіці супроводжуються постійним загостренням. За таких умов все більше уваги приділяється проблемі забезпечення конкурентних переваг, суб'єктів фінансового ринку.

Одним із важливих завдань соціально-економічного розвитку України є створення та підтримка конкурентоспроможної банківської системи, яка слугує, з одного боку, фінансовим базисом, а з іншого – індикатором ефективності системи управління в усіх сферах економіки держави. Послідовний розвиток фінансового ринку, що адекватний сучасним тенденціям виходу із кризи, вимагає перегляду принципів функціонування банків, підґрунтям яких виступає оптимальне використання конкурентного потенціалу.

Змістовні властивості ринку банківських послуг не дають можливості повною мірою окреслити специфіку регулювання банківської діяльності. Однією з основних проблем банківської діяльності є невисокий рівень довіри населення до цієї системи зокрема, а також незадовільний попит на банківські послуги. Порівнюючи різні системи банківських послуг зарубіжних країн, необхідно впроваджувати інноваційні технології у банківську систему України.

Забезпечення ефективного функціонування вітчизняних банків у сучасному конкурентному середовищі національного ринку банківських послуг вимагає розробки та практичної реалізації заходів щодо підвищення конкурентних переваг банку, здатних позитивно виокремити його на фоні конкурентів, забезпечити провідні конкурентні позиції на ринку чи в його найбільш привабливих сегментах та підвищити конкурентоспроможність банків у цілому. Особливо це актуально в умовах розгортання спіралі структурних дисбалансів в економіці України.

Проблемі забезпечення конкурентоспроможності банків присвячено значну кількість наукових праць, в яких досліджено як проблеми, так і механізми досягнення конкурентного стану, зокрема, це наукові праці В.Я. Вовк, Т.І. Гончарук, В.В. Коваленко, В. Корнєєва, В.І. Міщенко, Є.В. Неівної, Ю.І. Соцької, М. Портер, П. Роуз, Л. Федулова, О.Й. Шевцової Ф. Шпига та багатьох інших.

Актуальність вирішення наведених питань та їх практична значимість зумовили вибір теми магістерського дослідження. Далі визначимо мету, об'єкт, предмет та основні методи дослідження.

Метою магістерського дослідження є теоретико-методичне обґрунтування підходів і розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення методів та інструментів забезпечення конкурентно-спроможності банків.

Відповідно до поставленої мети визначено такі основні завдання:

- обґрунтувати теоретичні підходи до визначення сутності конкурентно-спроможності банків та цифрової економіки;
- дослідити економічну сутність конкурентоспроможності банків;
- узагальнити теоретичні основи конкурентоспроможності банків;
- проаналізувати сучасний стан розвитку банківського бізнесу;
- оцінити показники конкурентоспроможності банків;
- оцінити рівень конкурентної позиції банків за рівнем надійності банків;
- провести кластерний аналіз поведінки банків на ринку банківських послуг щодо завоювання конкурентної позиції;
- запропонувати науково-методичний підхід щодо розрахунку інтегрального показника конкурентоспроможності банків.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення конкурентоспроможності банків.

Предметом дослідження є науково-методичні та прикладні аспекти щодо оцінювання конкурентоспроможності банку в сучасних умовах фінансового ринку.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є фундаментальні положення теорії систем, сучасні концепції управління конкурентною позицією банку. Залежно від поставленої мети та завдань, у процесі дослідження використовувалися відповідні методи наукового пізнання: аналізу, синтезу, порівняння, систематизації та наукової абстракції, графічного, дисперсійного, кореляційного, факторного, стохастичного аналізу та аналізу часових рядів.

Графічний, дисперсійний та оптимізаційний аналіз проведено в середовищі Microsoft Excel 2010; кореляційний, факторний, стохастичний аналіз та аналіз часових рядів – у середовищі STATISTICA 6.1. 7

Інформаційною базою магістерського дослідження є нормативно-правові акти та методичні рекомендації органів державної влади України, інших держав, міжнародних організацій; офіційні статистичні матеріали Національного банку України та Державного служби статистики України; науково-аналітичні публікації вітчизняних і зарубіжних дослідників з питань конкурентоспроможності.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в обґрунтуванні науково-практичних підходів, спрямованих на вдосконалення процесів управління конкурентоспроможністю банків.

- Було уточнено та доповнено визначення сутності конкурентоспроможності банків та розкрито його характеристики. Також набула подальшого розвитку кількісна оцінка рівня інноваційної конкурентоспроможності банків. Були запропоновані заходи щодо розрахунку інтегрального показника конкурентоспроможності банків.

Практична значущість магістерської дипломної роботи може виявитися: у публікації основних результатів дослідження в наукових виданнях; у наявності актів про впровадження результатів досліджень у практику; в апробації результатів дослідження на науково-практичних конференціях; у використанні наукових розробок у навчальному процесі навчальних закладів; у наявності науково обґрунтованих методів і засобів удосконалення діяльності банків.

Особистий внесок здобувача. Магістерська дипломна робота є самостійно виконаним дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Публікації та апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та методологічні положення магістерської дипломної роботи доповідалися, обговорювалися та одержали позитивну оцінку на V Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Цифрова трансформація фінансового сектора економіки»; Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з банківської справи у 2019/2020 н.р.(3 місце); IV Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами».

Коваленко В.В., Марущак І.А. Конкуреноспроможність банків у сучасних умовах розвитку фінансового ринку. *Цифрова трансформація фінансового сектора економіки: збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Одеса 9-10 квітня 2020 р.)* Одеса: ОНЕУ. 2020. С. 195-197.

Марущак І.А. Конкуреноспроможність банків в умовах розвитку цифрової економіки. *Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами: збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (Київ 18 листопада 2020 р.)* Київ: КНЕУ 2020. С. 621-624.

ВИСНОВКИ

У дипломній магістерській роботі розкрито та вирішено поставлені завдання, які полягають у теоретичному обґрунтуванні та методичному забезпеченні удосконалення процесів управління конкурентоспроможністю банків. Основні висновки яких сформульовано наступним чином.

Конкурентоспроможність банків слід розглядати як його здатність вести ефективну діяльність з метою досягнення прибуткової реалізації послуг в умовах конкурентного ринку.

1. Відповідно до об'єкту магістерської дипломної роботи, слід відмітити, що оцінювання конкурентоспроможності банків в сучасних умовах фінансового ринку не можливе без створення унікальної та інноваційної позиції. Особливої актуальності набуває дослідження тенденцій впливу цифрової економіки на діяльність банків, зумовлених такими специфічними особливостями, як швидкий прогрес і темпи суспільного виробництва, економічна циклічність, глобалізація світової економіки і рівень упровадження цифрових технологій.

Конкурентоспроможність банку – це його спроможність ефективно функціонувати у банківському середовищі, що досягається постійним використанням інновацій для формування конкурентних переваг своїм продуктам та послугам на ринку з метою досягнення прибутковості та фінансової стійкості у майбутньому, враховуючи соціальний аспект діяльності банків та загальноекономічне становище держави. Основними підходами до оцінювання конкурентоспроможності банківських послуг є: диференціальний, комплексний і змішаний.

2. Доведено, що більшість методик оцінювання конкурентоспроможності банківських послуг зводяться до оцінювання кількісних характеристик послуги без врахування якісних характеристик; майже всі методики побудовані на принципі використання експертної думки, що може призвести

до зниження якості отриманих результатів; більшість базуються на системі внутрішньої інформації і не враховують аналіз стану зовнішнього середовища, що відіграє важливу роль у формуванні конкурентоспроможності банківських послуг.

3. Визначено спектр дії інновацій у фінансовому секторі, а також проаналізовано використання цифрових технологій, що дозволяє створювати принципово нові банківські продукти. «Цифрові» і технологічні компанії (фінтех-компанії, телекомунікаційні гравці, IT-компанії) виходять на ринок фінансових послуг, а великі традиційні банки створюють екосистеми, орієнтуючись на найбільш прибуткові складники всередині банківського ланцюжка створення вартості та за її межами. Сукупний вплив чинників, що визначають зміни в діяльності банківського сектору (технології, поведінка клієнтів і регулювання), посилюється завдяки тому, що вони часто взаємодіють між собою.

4. Визначено чинники, які впливають на конкурентоспроможність банків, які розглянуто на трьох класифікаційних рівнях: структурні дисбаланси економіки України; чинники макросередовища функціонування банків; чинники макросередовища функціонування банків.

Встановлено, що чинники, що визначають перевагу банку над конкурентами, характеризуються економічними показниками, такими, як: додатковий прибуток, більш висока рентабельність, ринкова частка, обсяг продажів, тобто вони характеризують якість виконання завдань конкурентних та фінансових стратегій.

5. Охарактеризовано ознаки, які формують конкурентні переваги банків: висока капіталізація та високий рівень достатності капіталу; стійкість банківської системи до ризиків; ефективність діяльності банків, їх здатність забезпечувати інвестиціями подальший розвиток економіки; захист прав вкладників коштів, а також вміння відстоювати національні інтереси в умовах глобалізації фінансових відносин.

Доведено, що розвиток інноваційної складової забезпечення конкурентоспроможності національних банків в умовах експансії транснаціонального банківського капіталу, повинний базуватися на аналізі бізнес-процесів, ідентифікації причинно-наслідкових зв'язків між елементами окремих систем і процесів та ресурсами, виявленні трендів і моделей поведінки, що дозволить сформувати інноваційність окремих складових. Тому, вважається за необхідне визначення вектору і конкретних дій щодо розвитку сфери цифрових навичок і компетенцій суб'єктів усіх ринків економіки України.

б. Оцінка конкурентоспроможності банків України базується перш за все на оцінці економічних показників банків. Саме від того наскільки банк дбає і слідкує за показниками своєї діяльності, наскільки чітко розробляються стратегічні плани та як швидко банк може відреагувати на зміни в навколишньому економічному середовищі залежить рівень його конкурентоспроможності.

За результатами проведеного аналізу конкурентного середовища банківської системи України визначено, що вітчизняний ринок банківських послуг найбільш близький до моделі монополістичної конкуренції. Це пояснюється зменшенням кількісного складу банків, більшість з яких не мають значного впливу на конкурентне становище в банківській сфері, що частково пов'язано з лідерством великих та державних банків.

Показники концентрації банківського ринку нижчі критичного рівня, отже, в банківській системі України є невикористаний резерв підвищення конкурентоспроможності, що передбачає збільшення її концентрації та дає можливість економії від ефекту масштабу.

Маркетинговий аспект відображає ступінь значимості впливу банку на ринкову ситуацію і характеризується часткою банку на ринку банківських послуг. В свою чергу фінансовий аспект реалізованої конкурентоспроможності є свідченням досягнень певних фінансових результатів, які відображають ступінь конкурентного успіху банку.

Узагальнена кількісна оцінка фінансового аспекту конкурентоспроможності базується на доборі основних показників фінансової діяльності банку з подальшим їх ранжуванням на основі відомого підходу рейтингової оцінки банків.

7. Доведено, що розвиток дистанційного банківського обслуговування надає подальше посилення впливу на існуючі правові норми банківського обслуговування, змушуючи адаптувати їх до нових технологічних умов надання банківських послуг, так як автоматизація поточної роботи банку по обслуговують юридичних та фізичних осіб скорочує його внутрішні витрати і підвищує якість обслуговування клієнтів та партнерів.

Таким чином Інтернет-банкінг є для будь-якого банку стратегічним, оскільки, в кінцевому результаті, показники визначають його конкурентну позицію на ринку фінансових послуг. А також він перспективний та швидко розвивається у сегменті банківського обслуговування.

8. Доведено, що при оцінці конкурентної позиції банку важливо враховувати не лише фінансові показники, а й участь банківської установи в формуванні ринку банківських послуг. Рейтингові оцінки експертів стосовно стресостійкості банку вже враховують показники фінансового стану банку. Тому запропоновано розрахунок інтегрального показника конкурентної позиції банку на основі складових: частка банку на ринку кредитних послуг; частка банку на ринку депозитних послуг; рентабельність активів та рейтингова оцінка стресостійкості банку.

Проведений розрахунок інтегрального показника рівня конкурентної позиції банків надав змогу встановити, що протягом 2015 –2019 років показники мали різний рівень за банками, що аналізувалися. Так важливо відмітити, що ПАТ «Південний», за рівнем його конкурентної позиції мав значення, яке відноситься до меж 90-100% та відображала те, що банк має найвищий рівень конкурентоспроможності, та його можна вважати лідером. Зазначений показник у ПАТ «Південний» має стабільну тенденцію за аналізований період.

Якщо проаналізувати значення показника у банку ПАТ «Восток», то слід відмітити, що він потрапляє у межі від 55% до 75% – банк має середній рівень конкурентоздатності. Проте, у 2019 році рівень інтегрального показника склав 88,55 %, що свідчить про те, що банк за цим показником і має оцінку добре, тобто він відноситься до групи найкращих банків країни.

9. Запропонована методика оцінки рівня конкурентної позиції банку надає змогу встановити рівень діяльності банку на ринку банківських послуг на основі його участі в формуванні показників діяльності банківської системи, фінансового стану та з урахуванням оцінок експертів стосовно рейтингу банку.

Для оцінювання поведінки на ринку банківських послуг щодо завоювання конкурентної позиції було обрано показники, які характеризують кредитні та депозитні операції банків, а також рівень операційного доходу, а саме: коефіцієнт співвідношення кредитів та депозитів; коефіцієнт активності залучення строкових депозитів; рівень депозитів у зобов'язаннях; коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитний портфель; співвідношення акціонерного капіталу та залучених коштів; коефіцієнт інвестиційної активності; коефіцієнт операційного доходу

За результатами проведеного кластерного аналізу поведінки банків на ринку банківських послуг отримано наступні результати.

Кластер І – низький рівень конкурентної позиції банків, що входять до його складу, пов'язаний з невваженою кредитною політикою, про що свідчить коефіцієнт співвідношення кредитів та депозитів, який в середньому по кластеру склав 162,81 %. Яскравими представниками даного кластера, діяльність яких призвела до такої ситуації є АТ «АП Банк»- значення аналізованого коефіцієнту у якого склало 122,94 % та АТ «Альпарі Банк»- 156,70 % відповідно. Основним напрямом, на який спрямовані зусилля банків І кластеру спрямовані на збільшення власного капіталу. Проте, дана група відрізняється від інших банків рівнем інвестиційної активності – 29,09 % та дохідністю активів у 16,18 %.

До II кластеру входять банки, що також мають проблеми з кредитною політикою, у них коефіцієнт співвідношення кредитів та депозитів становить 83,41 %. Спостерігається тенденція низького рівня залучення строкових депозитів (середнє значення по кластеру становить 35,69 %). Представлені банки віднесено до категорії середнього рівня конкурентної позиції на ринку.

III кластер представлений банками з високим рівнем конкурентної позиції на ринку. Зазначене обґрунтовано тим, що аналізовані показники відповідають або наближаються до рекомендованих.

10. Запропоновано етапи проведення комплексної оцінки конкурентної позиції банків на ринку банківських послуг, які містять у собі: аналіз передумов формування конкурентних переваг банку; оцінку рівня наявних конкурентних переваг банку; оцінку здатності банку до підтримки існуючих та формування інноваційних конкурентних переваг.

Представлена методика проведення комплексної оцінки дозволить розробити комплекс управлінських заходів щодо посилення конкурентних переваг банку та забезпечення його конкурентоспроможності в стратегічній перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кредитна діяльність банків України: проблеми та перспективи розвитку. монографія / За ред. В.В. Коваленко. Одеса: Видавництво «Атлант», 2015. 217 с.
2. Лаврушин О. И. Банковское дело: учебник М.: Банковский и биржевой научно-консалтуционный центр, 2002. 260 с.
3. Міщенко В. Капіталізація банківської системи України: сьогодення та перспективи. *Вісник Національного банку України*. 2013. № 8. С. 11-17.
4. Соцька Ю.І. Стратегічне управління конкурентоспроможністю банку: дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». Одеса. ОНЕУ. 2016. 248 с.
5. Неизвестная Е.В. Маркетинговый аспект банковской конкуренции. *Проблемы экономики*. 2015. № 3. С. 208–215.
6. Хамидуллин А.В. Основные факторы конкурентного преимущества коммерческого банка в экономике региона. *Экономические науки*. 2011. № 1(74). С. 78–80.
7. Коваленко Я.В., Шевцова О.Й. Конкурентна позиція банку: стратегічно-інноваційний аспект. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка»*. 2011. № 5(3). С. 101–108.
8. Заруба Ю.О. Конкурентоспроможність комерційного банку. *Фінанси України*. 2001. № 2. С. 22–23.
9. Федулова Л., Волощук І. Управління конкурентоспроможністю банків в умовах трансформаційної економіки: монографія. К.: Науковий світ, 2002. 301 с.
10. Козьменко С.М., Шпиг Ф.І., Волошко І.В. Стратегічний менеджмент банку: навч. посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. 734 с.
11. Лютий І. Конкурентоспроможність банків в умовах глобалізації та лібералізації руху капіталу. *Вісник НБУ*. 2006. № 11. С. 18–25.

12. Котковський В.С., Коваленко Д.В. Проблеми трактування дефініції «конкурентоспроможність банку. URL: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=73526>.
13. Мірошниченко О.В. Конкурентоспроможність банку в умовах сучасного економічного розвитку. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*: зб. наук. праць Суми: УАБС НБУ, 2007. Вип. 19. С. 358–364.
14. Вовк В.Я. Сутність та зміст конкурентоспроможності банку. *Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка*. 2011. С. 23-28.
15. Гладинець Н.Ю., Конкурентоспроможність комерційного банку: теоретичні аспекти та підходи до визначення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. №4. С. 814–818.
16. Момот О.М. Управління процесом підвищення конкурентоспроможності банків у контексті стратегічної інноваційності. *Фінансовий простір*. 2018. № 3 (31). С. 158-165.
17. Апалькова В.В. Концепція розвитку цифрової економіки в Євразоні та перспективи України // *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Менеджмент інновацій»*. – 2015. – Вип. 4. – 2018. – С. 9-18.
18. Коляденко С.В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні / С.В. Коляденко // *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні проблеми науки і практики*. – 2016. – №6. – С. 105-112.
19. Карчева Г.М. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки / Г.М. Карчева, Д.В. Огородня, В.А. Опенько // *Фінансовий простір*. – 2017. – №3 (27). – С. 13-21.
20. Поченчук Г.М. FinTech у структурі фінансової системи / Г.М. Поченчук // *Глобальні та національні проблеми економіки*. – 2018. – Вип. 21. – С. 49-55.
21. Коваленко В.В. Розвиток Fintech: загрози та перспективи для банків України / В. В. Коваленко // *Приазовський економічний вісник*. – 2018. – С. 127-133.

22. Жердецька Л.В., Городинський Д.І. Розвиток банківських технологій: загрози та можливості для банків / Л.В. Жердецька, Д.І. Городинський // Економіка і суспільство. – 2017. – Вип. 10. – С. 583- 588.
23. Measuring the Information Society Report URL: http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/publications/mis2014/MIS2014_without_Annex_4.pdf
24. The Concept of a „Digital Economy“ URL: <http://odec.org.uk/the-concept-of-a-digital-economy/>
25. Шваб К. Четвертая промышленная революция : перевод с анлийского / Клаус Шваб .- Москва : Издательство «Э». – 2017. – 208 с.
26. Войнаренко М. П. Мережеві інструменти капіталізації інформаційноінтелектуального потенціалу та інновацій/ М. П. Войнаренко, Л. В. Скоробогата // Вісник Хмельницького національного університету. – Економічні науки. – 2015. – № 3. – Т. 3. – С. 18-24.
27. Tapscott, Donald. 1996. The Digital Economy. McGraw-Hill.
28. Information communication technology policy / Hopestone Kayiska Chavula, Abebe Chekol, UNECA, 2011.
29. Calm Technologies as the Future Goal of Information Technologies / / AlexandruTugui, Encyclopedia of Multimedia Technology and Networking, 2009.
30. Meta-Digital Accounting in the Context of Cloud Computing / Alexandru Tugui, : Encyclopedia o f Information Science and Technology, Third Edition, 2015.
31. Кіт Л. З. Еволюція мережевої економіки / Л. З. Кіт // Вісник Хмельницького національного університету. – Економічні науки. – 2014. – № 3. – Т. 2. – С. 187-194.
32. The Entrepreneurship 2020 Action Plan URL: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/entrepreneurship2020/index_en.htm
33. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ ДО 2025 РОКУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf
34. Лупоносів О.Г., Шустов В.В. Проблеми стратегічного маркетингу в банківській сфері України. *Маркетинг в Україні*. 2009. №6. С. 20-22.

35. Хамидуллин А.В. Основные факторы конкурентного преимущества коммерческого банка в экономике региона . *Экономика и управление*. 2011. №1 (74). С. 78-80.
36. Коваленко В.В. Проблеми капіталізації та концентрації капіталу в банківській сфері. *Вісник Української академії банківської справи*. 2006. № 1. С. 49-54.
37. Єріс Л.М. Оцінювання індикаторів ринкової позиції банків у сучасних умовах розвитку фінансового ринку. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 7 (133). С. 191-200.
38. Коваленко В. В., Белова Ю.М. Забезпечення конкурентоспроможності банків України в умовах структурних дисбалансів економіки України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2016. Вип. 20. Ч. 2. С. 149-152.
39. Заруба Ю.О. Конкурентоспроможність комерційного банку / Ю.О. Заруба // *Фінанси України*. – 2001. – № 2. – С. 22–23.
40. Котковський В.С. Проблеми трактування дефініції «конкурентоспроможність банку» / В.С. Котковський, Д.В. Коваленко URL: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=73526>.
41. Вербицька Я.Є. Достатність капіталу у забезпеченні конкурентної позиції банків України. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2016. № 5. С. 59-69.
42. Шеремет, О. О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / О. О. Шеремет. – К., 2005. – 196 с. 204.
43. Шершньова, З. Є. Стратегічне управління: навч. посіб. / З. Є. Шершньова, С. В. Оборська. – К.: КНЕУ, 1999. – 384 с.
44. Шевченко, Л. С. Конкурентное управление : уч. Пособие / Л. С. Шевченко. – Х. : Эспада, 2004. – 520 с.
45. Коваленко В. В. Проблеми становлення та розвитку банківської системи України. *Актуальні питання функціонування фінансового ринку в умовах кризових явищ світової економіки: збірник матеріалів II Міжнародної науково-*

практичної інтернет-конференції (м. Одеса 20-21 квітня 2017 р.). Одеса: ОНЕУ, 2017. С. 7-13.

46. Міщенко В.І., Науменкова С.В. Банківська система України: проблеми становлення та розвитку. *Фінанси України*. 2016. №5. С. 7-33.

47. Основні показники діяльності банків України. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#2>.

48. Значення економічних нормативів в цілому по системі. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#2>.

49. Коваленко В. В. Дослідження рівня конкуренції на ринку банківських послуг України. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2006. № 7 (26). С. 95-102.

50. Кэмпбелл Р. Макконнел Стэнли Л. Брю. Экономикс принципы, проблемы и политика. Пер. с англ. 11-го изд. К.: Хагар-Демос, 1993. 785 с.

51. Коваленко В.В. Методологічні підходи до створення й розвитку конкурентного середовища на ринку банківських послуг України. *Фінанси України*. 2010. № 10. С. 87-99.

52. Парасій-Вергуненко І. Оцінка конкурентоспроможності банків на основі матричного аналізу. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2008. № 11. С. 25-32.

53. Балансові звіти банків URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#4>.

54. Пол А. Семюелсон, Вільям Д. Нордгауз. Мікроекономіка. Пер. з англ. К.: Основи, 1998. 675 с.

55. Рейтинг надійних банків України. URL: <https://forinsurer.com/rating-banks>.

56. ТОП 20 надійних банків України URL: <https://nv.ua/finance/top-20-samyh-nadezhnyh-bankov-ukrainy-polnaya-versiya-reytinga-nv-50014988.html>.

57. Рейтинг надійних банків України URL: <https://forinsurer.com/rating-banks>.

58. Статистика індикаторів фінансової стійкості. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#4fsi>.

59. Рейтинг фінансової стійкості банків за другий квартал 2020 р. URL: <https://minfin.com.ua/banks/rating/>.
60. Порада банкіра: банки впроваджують нові способи захисту. Офіційний канал YouTube Телеканалу 24. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=NMVhUfpA6uo>.
61. Дзюблюк О. Іноземний капітал у банківській системі України: вплив на розвиток валютного ринку та діяльність банків / О. Дзюблюк, О. Владимир // Вісник Національного банку України. - № 5. - 2014. - С. 26-33.
62. Чиж Н. М. Банківські інновації: проблеми та перспективи [Текст] / Н. М. Чиж, М. І. Дзямучич // «Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 9 (33). – Ч. 4. – 2015. – С. 403-411.
63. Єгоричева С. Б. Сучасні аспекти класифікації банківських інновацій [Текст] / С. Б. Єгоричева // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Економіка. – 2013. – Вип. 22. – С. 32-36.
64. Онищенко Ю.І. Еволюція теоретичних підходів до визначення сутності дефініції «цифрова економіка». Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». URL: <http://www.business-navigator.ks.ua>
65. Global Innovation index. 2018. URL : <http://www.globalinnovationindex.org/gii-2018-report#>
66. Digital competitiveness ranking. URL : <https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-centerrankings/world-digital-competitiveness-rankings-2018>
67. Know-how necessary to discover, understand and build new technologies. URL : <http://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-rankings/world-digital-competitivenessrankings-2018>
68. Doing business. A World Bank Group Flagship Report. 2019. URL : http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/AnnualReports/English/DB2019-report_web-version.pdf
69. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 №2155-VIII / Верховна Рада України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>

70. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України. Закон України від 08.07.2018 № 2163-VIII/ Верховна Рада України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>
71. Офіційний сайт GfK Ukraine. URL: <https://www.gfk.com/ukua/pres-centr/>
72. Кириленко С.А. Зміна парадигми продажу банківських послуг в умовах розвитку цифрових каналів дистрибуції [Текст] / С.А. Кириленко // Світ фінансів. - 2016. - Вип. 4. - С. 140-147.
73. 50 ведущих банков Украины. Financial Club. URL: <https://banksrating.com.ua/top-50-2020/peremozhtsi-v-nominatsiyi-mobilnij-banking/>
74. Кількість структурних підрозділів банків. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>.
75. Дані у розрізі учасників платіжних систем щодо кількості електронних платіжних засобів та інфраструктури їх обслуговування. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=79219.
76. Офіційний сайт Universal Bank monobank. URL: <https://www.monobank.ua/>
77. Григорук П.М. Багатомірне економіко-статистичне моделювання: Навч. посібник для студентів ВНЗ / П.М. Григорук. – Львів: «Новий Світ –2000», 2006. –146 с.
78. Зражевский В.В. Теоретические и методологические основы обеспечения конкурентоспособности банковской системы Российской Федерации: автореферат дис. на здобуття канд. юрид. наук. Санкт-Петербургский государственный инженерно-экономический университет. Санкт-Петербург, 2008. 20 с.
79. Аветисян А.А., Бубнова И.Ю. Анализ конкурентоспособности банковской системы России и способы ее повышения. *NovaInfo*. 2014. № 27. URL: <http://novainfo.ru/archive/27/analiz-konkurentosposobnosti-bankovskoy-sistemy>.

80. Індекс глобальної конкурентоспроможності. Гуманитарные технологии. Информационно-аналитический портал. URL: <http://gtmarket.ru/ratings/global-competitivenessindex/info>.
81. Індекс легкості ведення бізнесу 2017. URL: <http://russian.doingbusiness.org/rankings>.
82. Буреева Н.Н. Многомерный статистический анализ с использованием ППП “STATISTICA”: Учебно-методические материалы по программе повышения квалификации / Н.Н. Буреева. – Нижний Новгород, 2007. – 112с.
83. Рейтинг фінансової стійкості банків за третій квартал 2019 р. URL: <https://minfin.com.ua/banks/rating/>.
84. Махота А.В. Інструментарій комплексної оцінки конкурентних переваг банку. *Зовнішня торгівля: право, економіка, фінанси*. 2013. № 2. С. 163-170.
85. Зверяков М. І., Коваленко В.В., Сергєєва О.С. Управління фінансовою стійкістю банків: Підручник. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 520 с.
86. Горелова Г.В. Исследование слабоструктурированных проблем социально-экономических систем: когнитивный подход / Г.В. Горелова, Е.Н. Захарова, С.А.Радченко. – Ростов на Дону: Изд-во Рост. ун-та, 2006. – 334 с.
87. Карчева Г. Т. Ефективність функціонування та перспективи розвитку банківської системи України / Г. Е. Карчева. – НАН України ; Інститут економіки та прогнозування. – Київ, 2012. – 520 с.
88. The Global Competitiveness Report 2019 URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
89. .Миненко Л. М. Трансформація підходів до оцінки ризику банківської ліквідності. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7573> (дата звернення: 16.03.2020).
90. Ефективність та конкурентоспроможність банківської системи України / (Г.Т. Карчева, Т.С. Смовженко, В.І. Міщенко та ін.) ; за заг. ред. д-ра екон. наук Г.Т. Карчевої. – Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2016. – 276 с.

91. Національний банк України: Наглядова статистика станом на 01.01.2020.
URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#4> станом на
01.03.2020